

**Putokazi
ka ravnopravnosti
žena i muškaraca
(2006.—2010.)**

Europska komisija

Putokazi
ka ravnopravnosti
žena i muškaraca
(2006.—2010.)

Izvornik je objavio Ured za službena izdanja Europske zajednice na službenim jezicima Europske unije u Službenom listu Unije. Odgovornost za prijevod izvornog engleskog izdanja na hrvatski jezik u potpunosti preuzima Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske.

NASLOV IZVORNIKA:

A Roadmap for equality between woman and man 2006–2010

Jedino se propisi Europske zajednice objavljeni u tiskanom izdanju Službenog lista Europske unije smatraju autentičnima.

IZDAVAČ: Vlada RH, Ured za ravnopravnost spolova
Mesnička 23, 10 000 Zagreb

GLAVNA UREDNICA: Mr.sc. Helena Štimac Radin

IZVRŠNA UREDNICA: Mihaela Jović

PRIJEVOD: Sanja Sarnavka, prof.

LEKTURA: Kata Zalović Fišter

KOREKTURA: Mirjana Jakušić

PRIPREMA I DIZAJN: Ruta

TISAK: Publika d.o.o. Zagreb

NAKLADA: 2000 primjeraka

© 2006. Vlada RH, Ured za ravnopravnost spolova

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne
i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 621673

Publikacija sadrži integralni tekst finalnog Dokumenta COM(2006)92 *Putokazi ka ravnopravnosti muškaraca i žena – 2006.-2010.* koji je usvojen 1. ožujka 2006., upućenog od strane Komisije Vijeću, Europskom parlamentu, Europskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija. Dodatne informacije koje podupiru šest prioriternih područja Putokaza mogu se naći pod naslovom *Činjenice i brojke* te u grafovima. Informacije se baziraju na Dokumentu SEC (2005)275. Sadržaji ovih poglavlja nisu nužno odraz stava Europske komisije, Opće uprave za zapošljavanje, socijalna pitanja i jednake mogućnosti.

Europska komisija – Opća uprava za zapošljavanje, socijalna pitanja i jednake mogućnosti, tekst dovršen u travnju 2006.

“Mogu,
dakle jesam.”

SIMONE WEIL

Ured za ravnopravnost
spolova Vlade RH zahvaljuje
Grupi za ženska ljudska prava
B.a.B.e. na ustupljenima
fotografijama.

Predgovor

— Procjenjujemo li postignuća u posljednjih nekoliko godina, možemo uočiti kako je polučten razvidan progres u području postizanja ravnopravnosti između žena i muškaraca. Unatoč svemu, neravnopravnost opstaje.

Više je žena dobilo posao i više ih stječe visoku naobrazbu, katkad čak nadmašujući brojem muškarce. Ipak, nezaposlenost više pogađa žene (9,7% žena u odnosu na 7,8% muškaraca). Europsko zakonodavstvo pomoglo je smanjiti raskorak u plaćama između muškaraca i žena. Međutim, zarade žena u prosjeku su 15% niže od zarada muškaraca. Žene i dalje često ostaju zarobljene na lošije plaćenim radnim mjestima. Nekoliko je inicijativa poduzeto kako bi se pomirile obaveze vezane uz posao s onima iz obiteljskog života, no i nadalje žene preuzimaju najveći dio odgovornosti oko skrbi o djeci i drugim kućnim obavezama. Žene su još uvijek podzastupljene na pozicijama na kojima se donose važne političke i ekonomske odluke. Žene i djevojke nastavljaju biti žrtvama nedopustivih činova nasilja.

Ne smijemo se miriti s ovakvim stanjem stvari u suvremenom demokratskom društvu. Moramo razbiti stakleni strop jednom i zauvijek.

Zbog toga je Europska komisija prihvatila 1. ožujka 2006. *Putokaze ka ravnopravnosti žena i muškaraca*, smjernice za razdoblje od 2006. do 2010. Njima se utire put za nove akcije, uz one koje su se već pokazale uspješnima. Smjernice su odraz Komisijine predanosti i odlučnosti da ustraje u svojoj zadaći. Ovaj je dokument ujedno odgovor na zahtjeve dionika na svim razinama – europskih institucija, država članica, socijalnih partnera i civilnog društva – za ubrzanjem napredovanja prema stvarnoj ravnopravnosti.

Uvjeren sam da će nove smjernice ka ravnopravnosti žena i muškaraca osigurati nužan zamah kako bi pitanje rodne ravnopravnosti ostalo važnim na političkom rasporedu i inspiriralo nas da se njime ozbiljno pozabavimo. Pozdravljam jak politički signal koji su nam uputile vođe država i vlada Europske unije prihvaćanjem Europskog pakta za rodnu ravnopravnost na zasjedanju Europskog vijeća u ožujku 2006. Prioriteti navedeni u Paktu savršeno se vežu uz one koje navodimo u Putokazu.

Veselim se raditi u partnerstvu sa svima vama. U međuvremenu, pozivam vas da pažljivo pročitate putokaze i prioritete za akciju koje nalazite na stranicama koje slijede.

Vladimir Špidla

Član Europske komisije odgovoran za
zapošljavanje, socijalna pitanja i jednake
mogućnosti

Sadržaj

Uvod — 10

I. dio: Prioritetna područja akcije za postizanje ravnopravnosti spolova — 13

1. Postizanje jednake ekonomske neovisnosti za žene i muškarce — 15

- 1.1. Dosezanje ciljeva Lisabonske strategije u zapošljavanju
- 1.2. Ukidanje rodno uvjetovanog raskoraka u plaćama
- 1.3. Poduzetništvo žena
- 1.4. Ravnopravnost spolova u socijalnoj zaštiti i borbi protiv siromaštva
- 1.5. Važnost rodne dimenzije zdravlja
- 1.6. Suprotstavljanje višestrukoj diskriminaciji, posebno žena imigrantkinja i pripadnica etničkih manjina

2. Poticanje usklađivanja poslovnog, privatnog i obiteljskog života — 23

- 2.1. Fleksibilni radni uvjeti za žene i muškarce
- 2.2. Povećanje usluga skrbi
- 2.3. Bolje politike usklađivanja za žene i muškarce

3. Promicanje jednake zastupljenosti žena i muškaraca na mjestima odlučivanja — 27

- 3.1. Participacija žena u politici
- 3.2. Participacija žena u donošenju političkih odluka
- 3.3. Žene, znanost i tehnologija

4. Ukidanje svih oblika rodno zasnovanog nasilja i trgovine ljudima — 31

- 4.1. Ukidanje rodno zasnovanog nasilja
- 4.2. Ukidanje trgovine ljudima

5. Uklanjanje rodni stereotipa — 35

- 5.1. Uklanjanje rodni stereotipa u obrazovanju, usavršavanju i kulturi
- 5.2. Uklanjanje stereotipa na tržištu rada
- 5.3. Uklanjanje rodni stereotipa u medijima

6. Promicanje ravnopravnosti spolova izvan Europske unije — 39

- 6.1. Uvođenje zakonodavstva Europske unije u zemlje koje pristupaju, države kandidatkinje i one koje su potencijalni kandidati za ulazak u Europsku uniju
- 6.2. Promicanje ravnopravnosti spolova u Europskoj politici za susjedstvo (ENP), vanjskoj i razvojnoj politici

II. dio: Poboljšanje djelovanja za postignuće ravnopravnosti spolova — 43

aneks 1.: Indikatori za praćenje napretka u primjeni smjernica putokaza — 48

aneks 2.: Postojeća tijela na razini Komisije koja promiču ravnopravnost spolova — 56

aneks 3.: Politika jednakih mogućnosti žena i muškaraca u Europskoj komisiji — 62

Uvod

— Putokazi opisuju šest prioritetnih područja Europske unije za razdoblje od 2006. do 2010. vezanih uz ravnopravnost spolova. To su: jednaka ekonomska neovisnost za žene i muškarce; usklađivanje poslovnog i privatnog života; jednaka zastupljenost na mjestima odlučivanja; ukidanje svih oblika rodno zasnovanog nasilja; ukidanje rodnih stereotipa; promoviranje rodne ravnopravnosti u vanjskoj i razvojnim politikama. Za svako područje utvrđuju se prioritetni ciljevi i akcije. Komisija ne može sama postići postavljene ciljeve budući da se u mnogim područjima kao žarište pokretanja aktivnosti utvrđuje razina država članica. Uslijed toga, ovi Putokazi potvrđuju predanost Komisije da se posveti promicanju pitanja ravnopravnosti spolova jačanjem partnerstva s državama članicama i drugim akterima.

Putokazi predstavljaju nadogradnju na iskustva Okvirne strategije za postizanje ravnopravnosti između žena i muškaraca za razdoblje od 2001. do 2005. U njima se isprepliće pokretanje novih akcija s učvršćivanjem već dokazano uspješnih aktivnosti. Ujedno se potvrđuje dvojni pristup pitanju rodne ravnopravnosti zasnovan s jedne strane na uvođenju načela ravnopravnosti spolova u sva područja i aktivnosti politike,⁰¹ a s druge na posebnim mjerama.

Ravnopravnost spolova temeljno je pravo, zajednička vrijednost Europske unije te nužan preduvjet za postizanje ciljeva koje je Europska unija postavila u području rasta, zapošljavanja i socijalne kohezije. Europska unija postigla je značajan napredak u doseganju ravnopravnosti, prvenstveno zahvaljujući zakonodavstvu o jednakom tretmanu, posebnim mjerama za napredovanje žena, akcijskim programima, soci-

jalnom dijalogu i dijalogu s civilnim društvom. Europski parlament bio je važan partner u napredovanju. Mnoge su žene dosegle najviše razine obrazovanja, uključile se u tržište rada i postale važni igrači u javnom životu. Unatoč tome, nejednakosti opstaju i mogu se proširiti jer rastuće globalno natjecanje zahtijeva fleksibilniju i mobilniju radnu snagu, što se može negativnije odraziti na žene koje često moraju birati između imanja djece i karijere zbog nepostojanja fleksibilnih uvjeta rada i servisa za skrb o djeci, postojanosti stereotipa i neravnomjerne raspodjele obiteljskih obaveza s muškim partnerima. Napredak koji su postigle žene, uključujući ključna područja Lisabonske strategije, kao što su obrazovanje i istraživanja, ne odražavaju se u potpunosti na položaj žena na tržištu rada. Ovakav si gubitak ljudskog kapitala Europska unija ne može dopustiti. Istovremeno, niska stopa rađanja i smanjivanje radne snage ugrožavaju ekonomski i politički značaj Europske unije.

Europska unija ostaje važnim partnerom u globalnim naporima promicanja ravnopravnosti spolova. Preobražavanje globalizacije u pozitivnu snagu za sve žene i muškarce, uz borbu protiv siromaštva, najveći je izazov. Komunikacijske tehnologije pomažu da se zločini kao što je trgovina ljudima šire i postaju za počinitelje jednostavnijima.

Ukoliko se Europska unije želi uspješno suočiti s ovim izazovima, napredovanje ka ravnopravnosti mora se ubrzati, a uključivanje ravnopravnosti u sve aktivnosti mora se osnažiti na svim razinama, u svim politikama, a posebno onima koje su istaknute u Putokazima.

I. DIO

Prioritetna područja
akcije za postizanje
ravnopravnosti spolova

1. Postizanje jednake ekonomske neovisnosti za žene i muškarce

1.1. Dosezanje ciljeva Lisabonske strategije u zapošljavanju

Lisabonski ciljevi u zapošljavanju traže da se do 2010. godine dosegne stopa zaposlenosti žena od 60%. U ovom trenutku ona je 55,7%, ali je bitno niža (31,7%) za starije žene (55-64 godine). Žene imaju i višu stopu nezaposlenosti u odnosu na muškarce (9,7% prema 7,8 %). Rodna dimenzija Lisabonske strategije u području poslova i rasta mora se osnažiti. Podudarnost sa zakonodavstvom jednakih mogućnosti i učinkovitim korištenjem novih Strukturnih fondova (npr. treninzi, mjere u poduzetništvu) može pomoći rastu zapošljavanja žena. Individualizacija prava vezanih uz porezne sustave i sustave olakšica može također osigurati da se rad jednako isplati i ženama i muškarcima.

1.2. Ukidanje rodno uvjetovanog raskoraka u plaćama

Unatoč zakonima Europske unije o jednakim plaćama, zarade žena 15% su niže od onih muškaraca,⁰² a ovaj se raskorak daleko sporije premošćuje od jaza u zapošljavanju. Ustrajnost raskoraka posljedica je izravne diskriminacije žena i strukturalnih nejednakosti kao što su segregacija po sektorima, zanimanjima i načinima rada, u pristupu obrazovanju i treninzima, pristranom ocjenjivanju i sustavima plaćanja te stereotipima. Hvatanje u koštac s ovim problemima zahtijeva višerazinski pristup i mobilizaciju svih odgovornih.

1.3. Poduzetništvo žena

Žena je, u prosjeku, u Europskoj uniji u poduzetništvu 30%. One se često susreću s većim poteškoćama pri pokretanju poslova, dostupnosti financija i treninga. Preporuke Akcijskog plana za poduzetništvo Europske unije, koje se odnose na povećanje pokretanja poduzetničkih poduhvata žena, olakšavanjem pristupa financijama te razvojnim i poduzetničkim mrežama, treba nastaviti učinkovitije primjenjivati.

1.4. Ravnopravnost spolova u socijalnoj zaštiti i borbi protiv siromaštva

Sustavi socijalne zaštite trebaju ukloniti razlike za ulazak i ostanak na tržištu rada muškaraca i žena, dopuštajući akumuliranje individualnih prava na mirovinu. Unatoč tomu, žene će i nadalje vjerojatno imati kraće i isprekidanije karijere, što posljedično znači, i manje prava od muškaraca. Ova činjenica povećava rizik siromaštva, posebno za samohrane roditelje, starije žene i žene zaposlene u obiteljskim poslovima kao što su primjerice poljoprivreda i ribarstvo. Novi Europski fond za ribarstvo i ruralne razvojne politike (EAFRD) može poboljšati položaj žena u ovim sektorima. Presudno je da sustavi socijalne zaštite osiguraju ovim ženama pristup odgovarajućim povlasticama, posebno pri odlasku u mirovinu.

1.5. Važnost rodne dimenzije zdravlja

Žene i muškarci suočavaju se sa specifičnim zdravstvenim rizicima, bolestima - problemima i postupcima koji utječu na njihovo zdravlje. U to su uključeni ekološki problemi vezani uz uporabu kemikalija i pesticida koji štete i često se prenose u vrijeme trudnoće i dojenjem. Medicinska istraživanja i mnogi zdravstveni te zaštitni standardi više se bave muškarcima i područjima rada u kojima oni prevladavaju.

Treba proširiti spoznaje te razviti statistike i indikatore u tom području. Socijalne, zdravstvene i uslužne servise treba modernizirati u pogledu povećanja njihove dostupnosti, kvalitete i prilagodbe novim i specifičnim potrebama žena i muškaraca.

1.6. Suprotstavljanje višestrukoj diskriminaciji, posebno žena imigrantkinja i pripadnica etničkih manjina

Europska unija posvećena je uklanjanju svih oblika diskriminacije i stvaranju društva u koje su svi jednako uključeni. Žene, pripadnice manje privilegiranih skupina, često trpe više no njihovi muški članovi. Položaj žena pripadnica etničkih manjina i imigrantkinja vrlo je znakovit. One često trpe dvostruku diskriminaciju. Ovakva situacija zahtijeva promicanje rodne ravnopravnosti u migracijske i integracijske politike da bi se osiguralo poštivanje ženskih ljudskih prava i građanska participacija, kako bi se u cijelosti mogao iskoristiti radni potencijal žena te im se olakšao pristup obrazovanju i cjeloživotnom učenju.

Činjenice i brojke

Žene i muškarci u ekonomiji – premošćivanje jaza

— Stopa zaposlenosti žena još je uvijek znatno niža od stope zaposlenosti muškaraca, a i daleko je vjerojatnije da će žene raditi u manje cijenjenim i plaćenim profesijama. Zbog toga je pitanje ravnopravnosti spolova bilo i ostaje ključnim dijelom Europske strategije za zapošljavanje od njezina donošenja, 1997. godine. Strategija cilja povećati zaposlenost žena promoviranjem dvojnog pristupa – uvođenjem načela ravnopravnosti spolova u sva područja i aktivnosti politike te specifičnim akcijama kao prioritetima politike zapošljavanja koje države članice navode svake godine u svojim nacionalnim programima reformi.

Države članice, radeći na zajedničkih ciljevima Europske unije, započele su se 2000. boriti protiv siromaštva i socijalne isključenosti. Od njih se traži da u nacionalnim akcijskim planovima bude uključena ravnopravnost u sve aktivnosti. Rod-

na ravnopravnost važan je element u procesu koji se provodi od 2001. na razini Europske unije u sklopu modernizacije mirovinskih sustava. Noliko država članica progresivno prilagođava svoje sustave u skladu s postojećim Pravom zajednice (Community Law) s namjerom da se postigne veća participacija žena na tržištu rada te viši stupanj rodne ravnopravnosti. Ravnopravnost spolova premošćujući je cilj nove otvorene metode koordinacije koja se bavi socijalnim uključivanjem, mirovinama, zdravljem te dugoročnom skrbi. Europska komisija govori o pitanjima zapošljavanja i socijalne uključenosti imigranata u Europskoj strategiji za zapošljavanje i u Procesu socijalnog uključivanja. Priopćenje o zajedničkom planu integracije koje je Komisija usvojila 2005. istaknulo je Okvir za integraciju stranaca/kinja, uključujući integraciju žena imigrantkinja u sve sfere društva.

Ključnu ulogu imaju strukturni fondovi, posebno Europski socijalni fond koji je izdvojio 6% ukupnog budžeta za posebne akcije vezane uz pitanje ravnopravnosti spolova u razdoblju od 2000. do 2006. Ravnopravnost žena i muškaraca sastavni je dio ciljeva četiri inicijative Zajednice za 2000.-2006.: EQUAL, INTERREG, URBAN i LEADER+.

Europska se komisija u više navrata bavila pitanjem ženskog poduzetništva, računajući i pružanje financijske potpore putem strukturnih fondova. Prema Akcijskom planu za poduzetništvo, koji je usvojen 2004. godine, Europska komisija radi zajedno s državama članicama na provedbi akcija u području financiranja, stvaranja poduzetničkih mreža i socijalne sigurnosti za nove male poduzetnike/ce i podržavajuće partnere.

(Navedene informacije preuzete su iz dokumenta Impact Assessment (Studija učinaka) SEC (2006) 275.)

Ključne akcije

Komisija će:

- nagledati i poticati uključivanje rodne ravnopravnosti u sve aktivnosti, posebno u:
 - Integriranim napucima za rast i zapošljavanje te u novoj usavršenoj otvorenoj metodi koordinacije koja pokriva mirovine, socijalno uključivanje, zdravlje i dugoročnu skrb,⁰³ uključujući u 2007. izradu priručnika o ravnopravnosti spolova za one koji su zaduženi za provedbu i ocjenu mogućnosti da sustavi socijalne zaštite promiču rodnu ravnopravnost;
 - zdravstvenim politikama, uključujući ažuriranje analiza rodne dimenzije zdravlja;
 - nacionalnim i europskim aktivnostima u 2007., koja je proglašena Godinom jednakih mogućnosti za sve, te u 2010. koja će biti Europska godina borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti;
 - promicanju, zajedno s državama članicama, uključivanja rodne ravnopravnosti u sve aktivnosti te posebnih mjera u programe i primjenu novih strukturnih fondova⁰⁴ EFF i EAFRD (2007.-2013.), uključujući nadgledanje i osiguravanje odgovarajućih sredstava za rodnu ravnopravnost;
- Okviru za integraciju stranaca/kinja u Europsku uniju,⁰⁵ nadogradnji na Plana politike za legalne migracije,⁰⁶ Europski socijalni fond (ESF) i predloženi Europski fond za integraciju stranaca/kinja;
 - predstaviti Priopćenje o raskoraku u plaćama žena i muškaraca u 2007.;
 - u 2010. pripremiti izvještaj o implementaciji Direktive o jednakom tretmanu žena i muškaraca u pristupu i nabavi dobara i usluga;⁰⁷
 - promicati poduzetništvo žena i poslovno okruženje koje omogućuje stvaranje i razvoj tvrtki kojima rukovode žene; ohrabrivati korporacijske društveno odgovorne inicijative kojima se promiče ravnopravnost spolova.

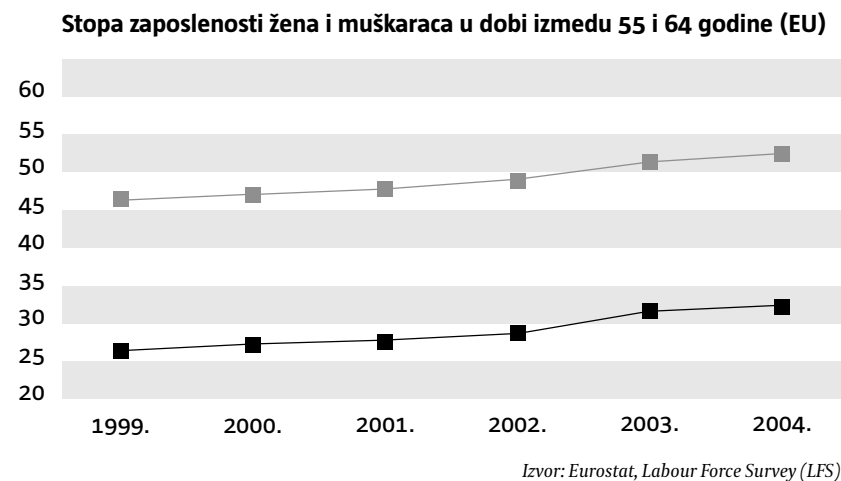
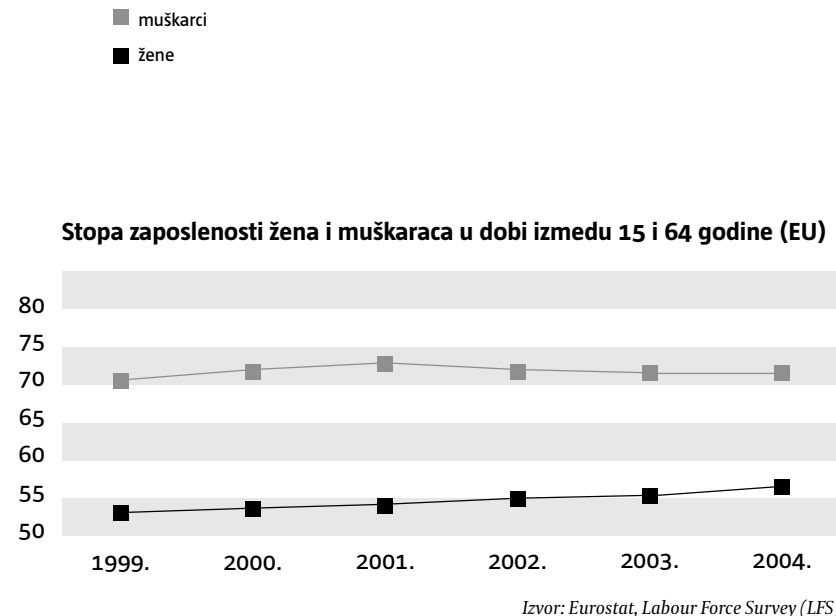
⁰³ COM (2005) 706

⁰⁴ Vidjeti Strategijske smjernice Zajednice o kohezijskim politikama, COM (2005) 0299

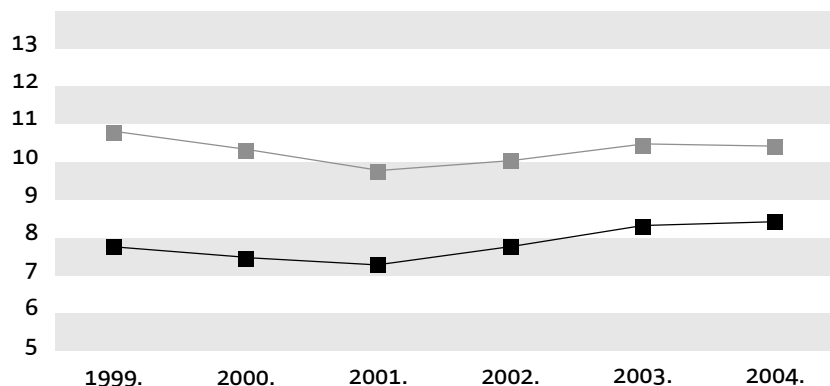
⁰⁵ COM (2005) 389

⁰⁶ COM (2005) 609

⁰⁷ Dir. 2004/113/EC

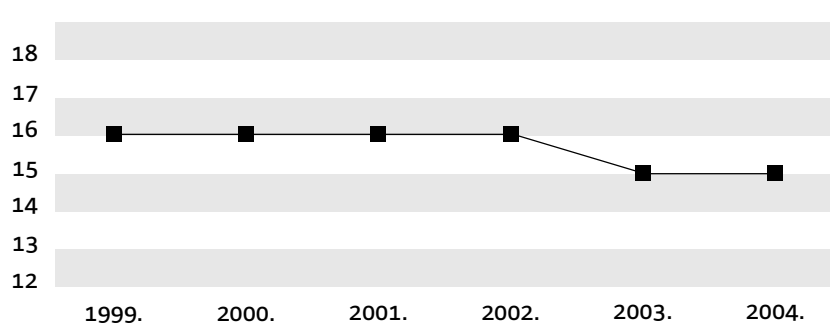

Stopa nezaposlenosti žena i muškaraca u dobi između 15 i 64 godine (EU)

Izvor: Eurostat, Labour Force Survey (LFS)

Razlika u plaćama između žena i muškaraca

Izvor: Eurostat, Labour Force Survey (LFS)

2. Poticanje usklađivanja poslovnog, privatnog i obiteljskog života

2.1. Fleksibilni radni uvjeti za žene i muškarce

Politike usklađivanja pomažu stvaranju fleksibilne ekonomije, istovremeno podižući kvalitetu života žena i muškaraca. One omogućavaju ljudima da uđu i opstanu na tržištu rada, koristeći tako potpuni potencijal radne snage. One moraju biti jednako dostupne i ženama i muškarcima. Fleksibilni radni uvjeti povećavaju produktivnost, dižu razinu zadovoljstva zaposlenika/ca te ugleda poslodavaca/ki. No, činjenica da ove pogodnosti u daleko većoj mjeri koriste žene, stvara neravnotežu koja negativno utječe na položaj žena u području zapošljavanja i postizanje ekonomske neovisnosti.

2.2. Povećanje usluga skrbi

Europa se suočava s trostrukim izazovom: smanjenjem radno sposobne populacije; niskim stopama rađanja i rastom populacije starijih ljudi. Uspostavljanje uravnoteženijeg odnosa između radnih i drugih životnih obaveza, kao dijela rješenja demografskog pada, zahtijeva stvaranje ponude dostupnijih i pristupačnijih ustanova za skrb o djeci, kako se to već navodi u Barcelonskim ciljevima.⁰⁸ Jednako je važno pružati usluge skrbi o starijim ljudima i osobama s invaliditetom. Kvaliteta ovih usluga treba biti poboljšana, a razina kvalificiranosti osoblja, uglavnom žena, podignuta i više vrednovana.

2.3. Bolje politike usklađivanja za žene i muškarce

Usluge i strukture presporo se prilagođavaju situaciji u kojoj su i žene i muškarci zaposleni. Mali je broj muškaraca koji uzimaju roditeljski dopust ili rade nepuno radno vrijeme (7,4% muškaraca u odnosu na 32,6% žena); žene i dalje prevladavaju kao skrbnice o djeci i nemoćnima. Treba poticati muškarce da preuzmu obiteljske odgovornosti, posebno motiviranjem na uzimanje porodiljskih i roditeljskih dopusta, podjelom dopusta sa ženama.

Ključne akcije

Komisija će:

- predstaviti u 2006. Priopćenje o demografiji,⁰⁹ dodirujući pritom pitanje usklađivanja profesionalnog i obiteljskog života;
- podržati postizanje Barcelonskih ciljeva vezanih uz skrb o djeci i razvoj drugih usluga skrbi kroz strukturalne fondove i razmjenu pozitivnih iskustava;
- podržati istraživanje o profesijama u zdravstvu i društvenim sektorima te raditi s međunarodnim organizacijama na kvalitetnijoj klasifikaciji ovih poslova.

Činjenice i brojke

I žene i muškarci trebaju uskladiti profesionalne i privatne obaveze

— Žene i nadalje daleko više skrbe o djeci i drugim osobama koje trebaju njegu kao što su, primjerice, starije osobe. Što više djece žene imaju, niža je njihova stopa zaposlenosti. Usto, žene u prosjeku troše četiri sata dnevno na kućanske poslove, dok im muškarci posvećuju tek nešto više od dva sata. Što se tiče roditeljskih dopusta, iako ih europsko zakonodavstvo jamči za oba roditelja i većina muškaraca zna svoja prava, muškarci ih ipak ne koriste. Važno je također znati, kako iskustvo pokazuje, da zemlje članice, koje imaju učinkovite mjere kojima se omogućava i ženama i muškarcima usklađivanje profesionalnih s obiteljskim obavezama, imaju višu stopu rađanja i višu stopu zaposlenosti žena.

U svjetlu svega navedenog, mjere usklađivanja posla i privatnog života i za žene i za muškarce važan su dio Europske strategije za zapošljavanje. Osiguravanje uvjeta za čuvanje djece, kao i za druge osobe koje trebaju njegu, u skladu s Barcelonskim ciljevima, ključno je za usklađivanje obaveza iz profesionalnog i obiteljskog života, jednako kao što su to i fleksibilni radni uvjeti. Imajući to na umu, Komisija potiče razmjenu iskustava dobre prakse među državama članicama i osigurava da strukturni fondovi financiraju sustave i projekte koji promoviraju ovakvo usklađivanje. Inicijativa EQUAL posebno promiče inovativne pristupe u ovom području.

Navedene informacije preuzete su iz dokumenta Impact Assessment (Studija učinaka) SEC (2006) 275

08 Osiguravanje skrbi o djeci za barem 90% djece u dobi od 3 godine do vremena obaveznog upisa u školu te barem 33% djece ispod 3 godine starosti do 2010. godine.

09 Nastavak na COM (2005) 94

3. Promicanje jednake zastupljenosti žena i muškaraca na mjestima odlučivanja

3.1. Participacija žena u politici

Uporna podzastupljenost žena u političkom donošenju odluka demokratski je nedostatak. Aktivno građanstvo žena, sudjelovanje u politici i zauzimanje visokih rukovodećih pozicija u javnim službama, na svim razinama (lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj, europskoj), treba i dalje poticati. Dostupnost pouzdanih i međusobno usporedivih podataka unutar Europske unije ostaje pritom prioritetom.

3.2. Participacija žena u donošenju političkih odluka

Ravnomjerno sudjelovanje žena i muškaraca u donošenju ekonomski važnih odluka može doprinijeti stvaranju produktivnijeg i inovativnijeg radnog okruženja i kulture kao i postizanju većeg ekonomskog učinka. Transparentnost u procesima napredovanja na poslu, fleksibilni radni uvjeti i osiguranje skrbi o djeci i starijima pritom su ključni.

3.3. Žene, znanost i tehnologija

Povezivanje žena uz znanost i tehnologiju može doprinijeti povećanju otkrića, kvalitete i konkurentnosti znanstvenog i primijenjenih istraživanja vezanih uz gospodarstvo, pa ga stoga treba poticati. Kako bi se dosegnuo cilj¹⁰ da 25% žena zauzima vodeće pozicije u javnom istraživačkom sektoru, trebaju se primijeniti određene mjere i pomno pratiti napredak. Daljnje umrežavanje i dostupnost podataka za Europsku su uniju nužnost.

Ključne akcije

Komisija će:

- nadgledati i promicati uključivanje rodne ravnopravnosti u sve aktivnosti, posebno za:
 - Europsku politiku istraživanja i Sedmi okvirni program, naročito osiguravanjem implementacije akcijskih planova, razvojem rodno specifičnih istraživanja, nadgledanjem provedbe uključivanja ravnopravnosti spolova u sve aktivnosti te praćenjem sudjelovanja žena u budućem, već najavljenom Europskom istraživačkom vijeću;
 - Program edukacije i treninga (2010.), isticanjem važnosti dostupnosti znanstvenih i tehničkih karijera ženama, u suglasju s europskim ciljem uravnoteživanja zastupljenosti žena u ovom području; izradom, u 2007. godini, Europskog vodiča dobre prakse
- vezane uz ICT¹¹ i ravnopravnost spolova;
 - Primjenu budućeg programa Građani/ke za Europu, uključivanjem ravnopravnosti spolova u području aktivnog građanstva kao jedne od prioritarnih tema, kao i mobilizacijom postojećih mreža;
 - uspostaviti u 2007. Europsku mrežu žena koje su uključene u donošenje važnih ekonomskih i političkih odluka;
 - podržati aktivnosti osvještavanja, razmjene primjera dobre prakse i istraživanja, posebno na osnovi europske baze podataka o ženama i muškarcima na mjestima odlučivanja, naročito s obzirom na izbore za Europski parlament 2009. godine.

Činjenice i brojke

Ravnomjerna zastupljenost znači kvalitetnije donošenje odluka

— Unatoč zamjetnom napretku koji se dogodio posljednjih nekoliko godina, žene su još uvijek podzastupljene u političkom i ekonomskom odlučivanju te na vodećim pozicijama u većini zemalja Europske unije. Iako postoje velike razlike među pojedinih zemljama, podaci Komisije o sudjelovanju žena i muškaraca na pozicijama odlučivanja pokazuju da je u prosjeku bilo 22% ministrice, 23% zastupnica u donjim (županijskim) i 20% zastupnica u gornjim (nacionalnim) domovima parlamenta. Rezultati su loši pogledamo li privatni sektor u kojem žene predstavljaju tek 10% članstva najviših tijela odlučivanja 50 najvećih kompanija koje izlistavaju burze, a samo 3% žena zauzima u njima čelne pozicije.

Zahvaljujući jakom političkom angažmanu i odgovarajućim ljudskim resursima promicanje ravnopravnosti spolova u znanosti postalo je pod-

ručjem u kojem je intervencija Europske unije bila najuspješnija. Komisija je 1999. usvojila, u suradnji s državama članicama i drugim važnim dionicima, Akcijski plan za žene u znanosti. Od predstavljanja Akcijskog plana Europska je komisija uspjela promicati rodnu ravnopravnost u znanstvenim istraživanjima dijelom kroz posebne akcije usmjerene na promjenu politika (u kontekstu takozvanog Političkog foruma), a dijelom mjerama uključivanja ravnopravnosti spolova u sve aktivnosti unutar Okvirnog programa istraživanja (sustav rodnog nadzora). Komisija je usko surađivala s nacionalnim vlastima kroz Helsinšku grupu žena u znanosti kako bi se vodila strukturirana i koordinirana rasprava o donošenju mjera nužnih za europsku razinu.

Navedene informacije preuzete su iz dokumenta Impact Assessment (Studija učinaka) SEC (2006) 275

4. Ukidanje svih oblika rodno zasnovanog nasilja i trgovine ljudima

4.1. Ukidanje rodno zasnovanog nasilja

Europska unija posvećena je borbi protiv svih oblika nasilja. Žene su u najvećem broju žrtve rodno zasnovanog nasilja koje predstavlja kršenje temeljnog prava na život bez nasilja, sigurnost, slobodu, dostojanstvo te tjelesni i psihički integritet. Kršenje ovih prava ne smije se tolerirati ili opravdavati ni na kojoj osnovi. Prevencija je nužna, a zahtijeva edukaciju i znanje, razvoj umrežavanja i partnerstava kao i razmjenu iskustava dobre prakse. Potrebna je žurna akcija kako bi se uklonili štetni tradicijski i običajni stavovi te postupanja, kao što su ženska genitalna sakaćenja, rani i prisilni brakovi ili zločini zbog očuvanja časti.

4.2. Ukidanje trgovine ljudima

Trgovina ljudima zločin je protiv osoba i kršenje njihovih temeljnih prava. Ona predstavlja suvremeni oblik ropstva u kojem najviše stradavaju siromašne žene i djeca. Ukidanje trgovine ljudima zahtijeva kombiniranje preventivnih mjera s kriminalizacijom trgovine odgovarajućim zakonodavstvom te zaštitom i pružanjem pomoći žrtvama¹². Mjere kojima se obeshrabruje potražnja za ženama i djecom u svrhu seksualnog iskorištavanja moraju se trajno razvijati. Ovakav se pristup odražava u Akciji Europske unije protiv trgovine ljudima. Direktiva o dozvolama boravka za žrtve trgovine¹³ pruža novo oruđe za reintegraciju žrtava putem dostupnosti tržišta rada, specijaliziranih edukacija i treninga. Sinergijski učinak s ESF-om treba u potpunosti istražiti. Europska unija treba razraditi usporedivost podataka kako bi se svake godine mogla ocijeniti razina trgovine ljudima u svakoj zemlji.

¹² COM (2005) 514

¹³ OJ C 311, 9/12/05, str. 1

Ključne akcije

Komisija će:

- Sastaviti u 2006. Priopćenje o uspostavljanju sustava međusobno usporedive statistike o zločinima, žrtvama i krivičnom pravu te nadzirati progres na razini Europske unije;
- Podržati države članice i nevladine organizacije u njihovim naporima da se zaustavi i ukine rodno zasnovano nasilje, uključujući štetne tradicijske običaje, promoviranjem kampanja podizanja razine svijesti, podupiranjem umrežavanja, razmjenom dobrih praksi i istraživanja te implementacijom programa za žrtve i počinitelje, ohrabrujući države članice u donošenju nacionalnih akcijskih planova;
- Pratiti provedbu Priopćenja i Akcijskog plana Europske unije protiv trgovine ljudima te promicati sve postojeće instrumente, računajući i ASF¹⁴, za uključivanje u društvo svih žrtava nasilja i trgovine ljudima.

Činjenice i brojke

Žene su najčešće žrtve

— Nažalost, rodno zasnovano nasilje i trgovina ženama široko su rasprostranjena zbilja. Mnogo djece – uglavnom djevojčica – svake se godine eksploatira u industriji seksa ili pak podvrgava prisilnim seksualnim odnosima ili brakovima, pa tako dolazi i do inficiranja HIV-om. Postoji uska veza između seksualnog iskorištavanja i visokog stupnja siromaštva, a u njih su gotovo uvijek uključene žene i djeca.

Borba protiv nasilja nerazdvojiv je dio temeljnog cilja Europske unije da osigura svojem građanstvu visoku razinu zaštite od nasilja te omogući vođenje zdravog života. Europska komisija je kroz program Daphne II. financirala ciljane aktivnosti u borbi protiv nasilja nad djecom i ženama kako bi se zaštitile žrtve i rizične skupine. Od 1997. više od polovine od 420 projekata koje je podržao program Daphne II. provodilo je aktivnosti u sprečavanju nasilja ili pružanju pomoći ženama koje su bile žrtve nasilja. Peti i šesti Okvirni program istraživanja također je podržao projek-

te koji su bili usmjereni na suprotstavljanje rodno zasnovanom kršenju ljudskih prava.

Europska komisija poduzela je i nekoliko inicijativa u borbi protiv trgovine ljudima i njihove eksploatacije. Njihov je dio uključivanje u sve politike protumjera trgovini ljudima Europske unije pri zapošljavanju i u socijalnim pitanjima, proširenju Europske unije, vanjskim odnosima i razvoju; kao i uspostava programa AGIS za policijsku i pravosudnu suradnju u slučajevima vezanim uz kriminal; ili pak osiguranje financijskih sredstava kroz program Daphne II.; kao i osnivanje Ekspertne skupine za trgovinu ljudima; ili prihvaćanje 2005. godine Priopćenja o borbi protiv trgovine ljudima koja je pridonijela izradi Akcijskog plana protiv trgovine ljudima. Komisija također osigurava financiranje inicijativa za reintegraciju žrtava trgovine ljudima kroz Europski socijalni fond.

Navedene informacije preuzete su iz dokumenta Impact Assessment (Studija učinaka) SEC (2006) 275

5. Ukidanje rodnih stereotipa

5.1. Uklanjanje rodnih stereotipa u obrazovanju, usavršavanju i kulturi

Obrazovanje, usavršavanje i kultura nastavljaju prenositi stereotipe. Žene i muškarci često slijede stare putove obrazovanja i usavršavanja kojima se žene smješta u zanimanja koja su manje cijenjena i nagrađivana. Politika se treba usredotočiti na suprotstavljanje rodni stereotipima u ranoj životnoj dobi, pružanjem osvještavajuće poduke profesorima i studentima, ohrabriranjem mladih žena i muškaraca da istražuju netradicionalne staze obrazovanja. Obrazovni sustav treba mladim ljudima omogućiti stjecanje primjerenih kvalifikacija. Stoga je izuzetno važno pozabaviti se problemom ranog napuštanja školovanja koje više pogađa mladiće od djevojaka.

5.2. Uklanjanje stereotipa na tržištu rada

Žene se još uvijek suočavaju s vertikalnom i horizontalnom segregacijom. Najveći broj njih nastavlja se zapošljavati u sektorima koji su tradicionalno namijenjeni ženama, a redovito ih se manje cijeni i plaća. Usto, žene uglavnom zauzimaju i niže položaje u organizacijskoj hijerarhiji. Važno je stoga ženama omogućiti ulazak u netradicionalne sektore, kao što je jednako bitno i promicati prisutnost muškaraca u sektorima u kojima se tradicionalno zapošljavalo žene. Antidiskriminacijski zakoni trebaju biti izglasani, a usavršavanje i osnaživanje osigurani.

5.3. Uklanjanje rodnih stereotipa u medijima

Mediji igraju ključnu ulogu u suprotstavljanju rodni stereotipima. Oni mogu pridonijeti predstavljanju realne slike vještina i sposobnosti žena i muškaraca u suvremenom društvu izbjegavanjem njihova portretiranja na degradirajući i uvredljiv način. Dijalog sa svim dionicima, kao i provođenje kampanja osvještavanja trebaju se poticati na svim razinama.

Ključne akcije

Komisija će:

- Podržati aktivnosti usmjerene na ukidanje rodnih stereotipa u obrazovanju, kulturi i na tržištu rada promicanjem uključivanja ravnopravnosti spolova u sve aktivnosti te posebnim akcijama u Europskom fondu za znanost (ESF), programima usavršavanja u komunikacijsko-informacijskim tehnologijama te edukacijskim i kulturnim programima Europske unije, uključujući Strategiju cjeloživotnog učenja Europske unije i budući Program cjeloživotnog učenja;
- Podržati kampanje osvješćivanja i razmjenu dobrih praksi u školama i poduzećima o nestereotipnim ulogama žena i muškaraca, te razvijati dijalog s medijima kako bi se osnaživalo nestereotipno portretiranje žena i muškaraca;
- Podizati svijest o ravnopravnosti spolova u dijalogu s građanima/kama Europske unije putem plana Komisije za demokraciju, dijalog i debatu.¹⁵

Činjenice i brojke

Stereotipi obnavljaju i osnažuju nejednakost

— Žene i muškarci i nadalje slijede tradicionalne obrasce obrazovanja i usavršavanja, što često dovodi do koncentracije žena u slabije plaćenim sektorima, a to predstavlja gubitak ljudskih resursa. Kao odgovor na ovakvu situaciju, Europska je komisija tijekom godina predložila niz mjera kojima se suprotstavlja rodnim stereotipima, pa tako i putem edukacijskih i kulturnih programa te sporta. Vodi se dijalog sa svim dionicima i medijima, podržavaju se akcije osvješćivanja i promoviranjem uloge muškaraca u politikama postizanja ravnopravnosti (osnaživanje muškaraca da odu na roditeljske dopuste i preuzmu veću ulogu u vođenju kućanstava).

Europska komisija podržava i akcije te projekte koji žele poboljšati profesionalno usmjeravanje žena i muškaraca zainteresiranih za ulazak u netradicionalna zanimanja. Ona financira inicijative, i putem Europskog socijalnog fonda, kojima se podiže razina kvalificiranosti žena, posebno u znanstvenim i tehničkim područjima te novim tehnologijama, pripremajući ih za lakši pristup upravljačkim pozicijama kako u javnom tako i privatnom sektoru. Promicanje ravnopravnosti spolova posebno je uključeno u primarne ciljeve programa kao što su Socrat, Leonardo da Vinci ili Programa za mlade, s obavezom da se na kraju provedbe ocijene postignuti rezultati.

Navedene informacije preuzete su iz dokumenta Impact Assessment (Studija učinaka) SEC (2006) 275

¹⁶ Albanija, Bosna i Hercegovina, Srbija i Crna Gora, uključujući Kosovo, vidjeti i COM (2005) 561

¹⁷ Vijeće, 22.11.2005.

6. Promicanje ravnopravnosti spolova izvan Europske unije

6.1. Uvođenje zakonodavstva Europske unije u zemlje koje pristupaju, države kandidatkinje i one koje su potencijalni kandidati za ulazak u Europsku uniju¹⁶

Zemlje koje ulaze u Europsku uniju moraju u cijelosti prihvatiti temeljne principe ravnopravnosti žena i muškaraca. One su dužne osigurati i dosljedno urediti zakonodavstvo uz odgovarajuće administrativne mjere i pravne sustave. Nadziranje prijelaza, provedbe i uvođenja zakonodavstva Europske unije vezanog uz rodnu ravnopravnost bit će prioritetom u budućim procesima uključivanja.

6.2. Promicanje ravnopravnosti spolova u Europskoj politici za susjedstvo (ENP), vanjskoj i razvojnoj politici

Ravnopravnost spolova cilj je za sebe, ljudsko je pravo, a doprinosi i smanjenju siromaštva. Europska unija ključni je igrač u međunarodnim razvojnim naporima i podrška međunarodno priznatim principima, kao što su, primjerice, Milenijska razvojna deklaracija i Pekinška platforma za djelovanje. To je potvrdilo rodnu ravnopravnost kao jedan od pet temeljnih principa razvojne politike u Europskom konsenzusu za razvoj.¹⁷ Nova Strategija Europske unije za Afriku uključuje ravnopravnost spolova kao važan element u svim partnerstvima i nacionalnim razvojnim strategijama. Europska unija posvećena je promicanju ravnopravnosti u međunarodnim odnosima, uključujući i ENP. Humanitarne akcije Europske unije posebno uzimaju u obzir specifične potrebe žena.

Širom svijeta će Europska unija nastaviti promicati obrazovanje i sigurnost za djevojčice i žene, seksualno i reproduktivno zdravlje, osnaživanje žena, kojim se ujedno bori protiv širenja HIV/AIDS-a, te se boriti protiv genitalnog sakaćenja žena. Sudjelovanje žena u ekonomskom i političkom životu, donošenju odluka, sprječavanju sukoba i procesima pomirbe, izgradnji mira i obnovi mora se osnažiti uz podršku Europske komisije i zemalja članica.

Ključne akcije

Komisija će:

- nadgledati i podizati razinu svijesti o prenošenju, provedbi i učinkovitosti primjene pravne stečevine Zajednice (Community acqis)¹⁸ koja se odnosi na ravnopravnost spolova u zemljama koje pristupaju, zemljama kandidatkinjama i pretkandidatkinjama, uključujući razdoblje priprema prije pred pristupa i vrijeme pristupnih pregovora;
- nadgledati i promicati uključivanje ravnopravnosti spolova u sve aktivnosti te posebne mjere u Europskoj politici za susjedstvo, vanjskoj politici i razvojnim politikama, političkom dijalogu i programskim razinama (strateški državni dokumenti i strateški dokumenti o smanjenju siromaštva). Na razini primjene posebna će se pozornost posvetiti uključivanju rodne ravnopravnosti u sve aktivnosti u posebne oblike pomoći (proračunska podrška i sektorski programi);
- u 2006. predstaviti Priopćenje o europskoj viziji rodne ravnopravnosti u razvojnoj suradnji;
- promicati uvođenje načela ravnopravnosti u sva područja i aktivnosti politike pri pružanju humanitarne pomoći predstavljanjem rodne dimenzije kao dijela tematskih i tehničkih izvješća (jednako i pri izgradnji kapaciteta) te evaluacija;
- osnažiti ravnopravnost spolova u zemljama Mediterana, računajući i na Ministarsku konferenciju Euromed 2006. o rodnoj ravnopravnosti kojoj će prethoditi savjetovanja s civilnim društvom, što može dovesti do prihvaćanja akcijskog plana;
- doprinijeti postignućima Pekinške platforme za djelovanje i drugim značajnim međunarodnim te regionalnim konvencijama podržavanjem programa, izgradnjom kapaciteta i sposobnosti za prikupljanje relevantnih podataka u zemljama u razvoju;
- doprinijeti primjenjivanju Rezolucije 1325 (2000.) Vijeća sigurnosti UN-a o ženama, miru i sigurnosti, računajući u to i izradu smjernica u 2006. za uključivanje rodne ravnopravnosti u obuku za krizne situacije;
- promicati ženske organizacije i mreže.

Činjenice i brojke

Ravnopravnost je bitna i izvan Europe

— U kontekstu proširenja Europske unije Komisija pomaže potencijalnim i budućim članicama da uvedu europsko zakonodavstvo ravnopravnosti spolova u nacionalne zakone. Ona podržava i nadgleda primjenu i učinkovitu provedbu nacionalnog zakonodavstva kao dijela procesa pripreme novih država za članstvo u Europskoj uniji.

Europska unija i njezine države članice vodeći su partneri u globalnim naporima da se smanji neravnopravnost spolova, a promiču ženska ljudska prava – najvećim dijelom u sklopu koncepta Ujedinjenih nacija.

Europska unija snažno je posvećena promicanju politike ravnopravnos-

ti u svojoj razvojnoj suradnji i individualnim odnosima s trećim zemljama. Ona promiče dvojni pristup - uključivanja rodne ravnopravnosti u sve aktivnosti te posebnim akcijama – i svugdje ističe kako je ravnopravnost spolova usko povezana sa sveobuhvatnim razvojnim ciljem smanjenja siromaštva.

Komisija je usvojila Program akcije uključivanja ravnopravnosti spolova u suradnju na razvoju Zajednice (2001.-2006.) koja uspostavlja strategiju za integriranje problematike ravnopravnosti u prioritetna područja razvojne suradnje Europske unije.

Navedene informacije preuzete su iz dokumenta Impact Assesment (Studija učinaka) SEC (2006) 275

¹⁸ Skup prava i obveza koji obvezuje i povezuje sve zemlje članice unutar Europske unije. Ne obuhvaća samo zakone u užem smislu već i zajedničke ciljeve utvrđene pojedinim osnivačkim ugovorima. Svaka država koja želi postati članicom EU mora prihvatiti odluke iz osnivačkih ugovora i uskladiti svoje zakonodavstvo s pravnom stečevinom Zajednice. (prema <http://www.eihp.hr/hrvatski/pojmovnik.php?lang=eng&slowo=c>, 20. rujna 2006.)

II. DIO

Poboljšanje djelovanja za postignuće ravnopravnosti spolova

— Ravnopravnost spolova može se postići samo ukoliko postoji nedvosmislena posvećenost ovom problemu na najvišoj političkoj razini. Komisija promiče ravnopravnost u vlastitim redovima,¹⁹ a podržava i niz sustava²⁰ koji se bave problematikom ravnopravnosti što je dovelo do značajnih postignuća.

Ipak, veliki se napredak mora tek postići i to u područjima koja navode Putokazi, za što je potrebno djelovanje na svim razinama: institucija Europske unije, država članica, parlamenata, socijalnih partnera i civilnog društva. Podrška ministara/ica za ravnopravnost spolova je ključna: njihovi redoviti susreti i konferencije predsjednika/ca koje podržava Komisija važne su prigode za razgovor i praćenje. Europski pakt za rodnu ravnopravnost pokazuje predanost na najvišoj političkoj razini država članica, u zajedništvu s Komisijom, da se ojačaju naponi u postizanju ravnopravnosti spolova.

Planirani Europski institut za rodnu ravnopravnost²¹ osigurat će stručnost, proširiti spoznaje i povećati vidljivost pitanja ravnopravnosti spolova. Strukturalni fondovi, financijski programi u područjima različitih politika, kao i budući program PROGRESS podržat će provedbu smjernica Putokaza. Primjena rodno osjetljivih metodologija kao što su studija učinaka politike ravnopravnosti ili rodno osjetljivi proračuni (uvođenje rodne perspektive u proces kreiranja proračuna) promovirat će ravnopravnost spolova, omogućiti veću transparentnost i povećati odgovornost.

¹⁹ Annex III.

²⁰ Annex II.

²¹ COM(2005) 81

²² 2000/407/EC

²³ SEC(2005) 791

²⁴ COM(2004) 279

²⁵ <http://europa.eu.int/youreurope/nav/fr/citizens/home.html>

²⁶ http://europa.eu.int/citizensrights/signpost/front_end/index_fr.htm

Ključne akcije

Komisija će:

- osnažiti svoje sustave
- učestvovati tijekom 2007. u osnivanju Europskog instituta za rodnu ravnopravnost;
- pratiti napredak glede ravnopravnosti spolova u politici zapošljavanja Europske komisije; 2007. predstaviti će Priopćenje o postignuću ciljeva postavljenih za odbore i ekspertne skupine Komisije;²² provest će edukaciju o rodnoj ravnopravnosti za svoje službenike/ce, uključujući rukovodstvo i zaposlenike/ce u vanjskim i suradničkim razvojnim područjima;
- osnažiti umrežavanje i podržati socijalni dijalog
- osnovati 2006. Mrežu tijela za ravnopravnost spolova Europske unije slijedom Direktive 2002/73;
- učvrstiti suradnju s nevladinim organizacijama na razini Europske unije, uključujući dijalog sa ženskim organizacijama i drugim organizacijama civilnog društva;
- poticati i podržati rad socijalnih partnera na postizanju ravnopravnosti u raznim granama i sektorima gospodarstva;
- podržati studije učinaka politike rodne ravnopravnosti i rodno osjetljive izrade proračuna
- učvrstiti primjenu rodne perspektive u studiji učinaka²³ politike i zakonodavstva Zajednice te istražiti mogućnosti izrade rodno osjetljivog proračuna na razini Europske unije, posebno u strukturalnim fondovima u sklopu mogućnosti zajedničkog upravljanja;
- osnažiti izradu rodno osjetljivih proračuna na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, računajući i na razmjenu iskustava dobre prakse;
- učvrstiti učinkovitost zakonodavstva
- ocijeniti, s obzirom na rodnu ravnopravnost, postojeće EU zakonodavstvo koje nije bilo uključeno u preinake²⁴ provedene 2005. u svrhu modernizacije, obnavljanja i, ukoliko su bile nužne, unosa preinaka;
- pratiti uvođenje i dosljednu primjenu i rodno osjetljivog zakonodavstva Europske unije;
- informirati građanke i građane EU o njihovim pravima putem portala "Tvoja Europa"²⁵ i servisa Putokaz za građane/ke.²⁶

Praćenje napretka

— Odgovornost i transparentnost ključni su za učinkovito upravljanje. Komisija će pratiti i ocjenjivati oživotvorenje Putokaza. Njezin godišnji radni program za provedbu uključivanja ravnopravnosti spolova u sve aktivnosti učinkovit je alat koji će biti primijenjen i prilagođen za praćenje Putokaza.

Komisija će:

- pratiti napredak u postizanju rodne ravnopravnosti i davati naputke o uključivanju ravnopravnosti spolova u sve aktivnosti u svojim godišnjim izvješćima o ravnopravnosti žena i muškaraca, a nastaviti razvijati smjernice Putokaza kroz svoje godišnje programe;
- osigurati političku podršku kroz sastanke ministara/ica za ravnopravnost spolova i Skupine delegata/kinja za ljudska prava i jednake mogućnosti. Komisijina

Međuservisna skupina za uključivanje ravnopravnosti spolova u sve aktivnosti podržavat će Skupinu delegata/kinja, sudjelovati u pripremi godišnjeg radnog programa i biti povezana s drugim skupinama koje se bave ravnopravnošću spolova;²⁷

- nastaviti razvijati indikatore gdje je to nužno²⁸, a u 2007. definirati novi sadržaj Indeksa rodne ravnopravnosti; do 2010. s državama članicama, razviti nove indikatore za 12 kritičnih područja Pekinške platforme; podržati izradu usporedive baze podataka o ravnopravnosti spolova i statistike prema spolu za Europsku uniju;
- predstaviti izvještaj o stanju primjene Putokaza u 2008., a zatim 2010. provesti evaluaciju te ponuditi preporuke za nastavak rada na postizanju ravnopravnosti spolova.

²⁷ Annex II.

²⁸ Annex I.

ANEKS 1.

Indikatori za praćenje napretka u primjeni smjernica Putokaza

— Nezavršena lista što slijedi predstavlja indikatore koji će biti korišteni za praćenje napredovanja ka ravnopravnosti spolova za područja koja su identificirana u Putokazima. Izabrana su zbog svoje važnosti i pogodnosti za opisivanje stupnja rodne ravnopravnosti u različitim područjima, uzimajući pritom u obzir dostupnost usporedivih podataka za Europsku uniju.

Većina ovih indikatora već postoji i koriste se za praćenje progresa u procesima Europske unije, posebno Strategije za rast i zapošljavanje. Primjenjuje ih se pri pisanju godišnjih izvješća o stanju ravnopravnosti spolova koji Komisija podnosi na Proljetnom europskom samitu.

U nekim područjima još se uvijek radi ili na razradi indikatora ili pak na izradi baze međusobno usporedivih podataka na razini Europske unije. Ovi se zadaci izvršavaju u suradnji s državama članicama i Eurostatom.

Štoviše, države članice, u suradnji s Komisijom, razvile su indikatore za praćenje 12 kritičnih područja zabrinutosti Pekinške platforme. U 2005., deset godina nakon donošenja Platforme, države članice obvezale su se na nastavak razrade indikatora za područja za koja nisu postojali.

Dvanaest područja zabrinutosti jesu: Žene i siromaštvo; Edukacija i usavršavanje za žene; Žene i zdravlje; Nasilje protiv žena; Žene i oružani sukobi; Žene i ekonomija; Žene na pozicijama moći i odlučivanja; Institucionalni mehanizmi za napredovanje žena; Ženska ljudska prava; Žene i mediji; Žene i okoliš; Djevojčice.

1. Postizanje jednake ekonomske neovisnosti za žene i muškarce

1.1. Ostvarenje Lisabonskih ciljeva u zapošljavanju i promicanju zapošljavanja žena

- stope zaposlenosti (žene, muškarci, raskorak) – Eurostat;
- stope zaposlenosti starijih, u dobi od 55 do 64 godine (žene, muškarci, raskorak) – Eurostat;
- stope nezaposlenosti (žene, muškarci, raskorak) – Eurostat.

1.2. Ukidanje raskoraka u plaćama žena i muškaraca

- raskorak u plaćama: razlika u bruto iznosu prosječne zarade za sat rada žene izražena kao postotak muške prosječne bruto zarade za sat rada – Eurostat: treba se dodatno razraditi; (sada populaciju čine sve plaćene osobe u dobi od 16 do 64 godine koje provode radeći 15 i više sati tjedno – to je neprilagođen raskorak u plaćama, jer se ne vide podaci u odnosu na pojedine čimbenike kao što su dob, obrazovanje, pozicija, godine radnog iskustva, sektor u kojem je osoba zaposlena);
- raskorak u plaćama prema dobi i sektoru te stupnju obrazovanja (privatni, javni i NACE²⁹ sektori): treba dodatno razraditi;
- razvrstavanje zaposlenih osoba prema spolu i sektoru (NACE) – Eurostat;
- Razvrstavanje zaposlenih osoba prema spolu i zanimanju (ISCO) – Eurostat: treba dodatno razraditi.

1.3. Žene u poduzetništvu

- udio samozaposlenih u populaciji zaposlenih (žene, muškarci, razlika) – Eurostat: treba dodatno razraditi.

1.4. Ravnopravnost spolova u socijalnoj zaštiti i borbi protiv siromaštva

- stope rizika od siromaštva (muškarci, žene, razlika) – Eurostat;
- stopa rizika od siromaštva među starijim osobama – 65 godina i više (žene, muškarci, razlika) – Eurostat;
- stopa rizika od siromaštva među samohranim roditeljima s djecom ovisnom o njezi – Eurostat;
- Mirovine: treba dodatno razraditi.

1.5. Prepoznavanje rodne dimenzije u zdravstvenoj skrbi

- godine zdravog života od rođenja (žene, muškarci, razlika) – Eurostat: treba dodatno razraditi.

1.6. Borba protiv višestruke diskriminacije, posebno žena imigrantkinja i pripadnica etničkih manjina

- stope zaposlenosti državljana/ki zemalja koje nisu članice EU (žene, muškarci, razlika) – Eurostat;
- raskorak u plaćama prema spolu i nacionalnosti (državljan/ke, nedržavljan/ke EU): treba dodatno razraditi.

2. Poticanje usklađivanja poslovnog, privatnog i obiteljskog života

2.1. Fleksibilni radni uvjeti i za žene i za muškarce

- prosječan broj radnih sati tjedno za žene i muškarce (od 20 do 49 godina) sa i bez djece (od 0 do 6 godina) – Eurostat;
- stope zaposlenosti i broj sati (puno radno vrijeme ili skraćeno radno vrijeme) odrađenih tjedno za žene i muškarce (20-49 godina), s obzirom na to imaju li djecu mlađu od 12 godina – Eurostat. Korištenje vremena za žene i muškarce: treba dodatno razraditi;

- raspodjela sati rada zaposlenih sa skraćenim radnim vremenom (žene, muškarci, razlika) – Eurostat.

2.2. Povećanje broja usluga čuvanja

- postotak djece uključene u organiziranu skrb o djeci (za djecu od 3 godine do godine upisa u obavezno školovanje; za djecu do 3 godine) – Eurostat;
- udio među zaposlenima osoba koje imaju skraćeno radno vrijeme zbog skrbi o djeci ili drugim nemoćnim osobama – Eurostat;
- radno neaktivne osobe koje žele raditi, ali ne traže posao zbog osobnih ili obiteljskih obaveza – Eurostat;
- skrb o starijim osobama: treba dodatno razraditi;
- dostupnost, imovinska sposobnost da se plate usluge čuvanja, radni sati škola i odgovarajući javni prijevoz: treba dodatno razraditi.

2.3. Unaprjeđenje politike usklađivanja za muškarce

- roditeljski dopust: treba dodatno razraditi.

3. Promicanje jednakog sudjelovanja žena i muškaraca na mjestima odlučivanja

3.1. Sudjelovanje žena u politici

- udio žena u europskim institucijama (Komisija, Parlament, agencije Zajednice, Vijeće Europske unije, Europski sud pravde, Europski prvostupanjski sud, Europski revizorski sud, Europski ombudsman) – Europska komisija: baza podataka o ženama i muškarcima na mjestima odlučivanja;
- udio žena u nacionalnim institucijama (parlamentima, središnjoj upravi – prema BEIS, nacionalne revizorske organizacije, upravni sudovi, ustavni sudovi, tužiteljstva) – Europska komisija: baza podataka o ženama i muškarcima na mjestima odlučivanja.

3.2. Sudjelovanje žena u ekonomskom odlučivanju

- udio žena u europskim socijalnim i ekonomskim institucijama (Europska središnja banka, Europska investicijska banka, Europski investicijski fond, europske organizacije za socijalno partnerstvo, europske nevladine organizacije) – Europska komisija: baza podataka o ženama i muškarcima na mjestima odlučivanja;
- udio žena u nacionalnim ekonomskim institucijama (izvršna tijela u, prema burzovnim izvješćima, 50 najčešće citiranih kompanija – prema NACE, središnje banke) – Europska komisija: baza podataka o ženama i muškarcima na mjestima odlučivanja;
- razvrstavanje menadžera prema spolu (ISCO 12 i 13) – Eurostat.

3.3. Žene, znanost i tehnologija

- žene i muškarci s tipičnim akademskim karijerama – Europska komisija: Žene u znanosti;
- Razvrstavanje redovitih profesora prema spolu (Grade A) – Europska komisija: Žene u znanosti;
- Udio žena na rukovodećim mjestima u istraživanjima u javnom sektoru: treba dodatno razraditi.

4. Uklanjanje rodno zasnovanog nasilja i trgovine ljudima

4.1. Uklanjanje rodno zasnovanog nasilja

- zločini: treba dodatno razraditi;
- žrtve: treba dodatno razraditi.

4.2. Uklanjanje trgovine ljudima

- baza podataka o opsegu i trendovima trgovine ljudima za svaku državu: treba dodatno razraditi.

5. Uklanjanje rodni stereotipa u društvu

5.1. Uklanjanje rodni stereotipa u obrazovanju, usavršavanju i kulturi

- raspodjela diplomiranih prema spolu, području studija – Eurostat;
- stupanj obrazovanja (barem završena viša škola) za žene i muškarce – Eurostat;
- rano napuštanje srednje škole (žene, muškarci) – Eurostat;
- cjeloživotno učenje: postotak populacije u dobi od 25 do 64 godine koja sudjeluje u nekoj vrsti obrazovanja ili obuke preko četiri tjedna prije provedbe istraživanja (žene, muškarci) – Eurostat;
- stereotipi u kulturi: treba dodatno razraditi.

5.2. Uklanjanje stereotipa na tržištu rada

- raspodjela poslova prema spolu, sektoru (NACE) – Eurostat;
- raspodjela poslova prema spolu, profesiji (ISCO) – Eurostat.

5.3. Uklanjanje stereotipa u medijima

- treba dodatno razraditi.

6. Promicanje ravnopravnosti spolova izvan Europske unije

6.1. Promicanje ravnopravnosti spolova u vanjskoj i razvojnim politikama

- sumiranje i nastavak na milenijske razvojne ciljeve (MDG): treba dodatno razraditi;
- Pekinška platforma za djelovanje: treba dodatno razraditi.

ANEKS 2.

Postojeća tijela na razini Komisije koja promiču ravnopravnost spolova

- **Grupa povjerenika/ca za temeljna prava, antidiskriminaciju i jednake mogućnosti** osnovana je 2005. na inicijativu predsjednika Komisije gospodina Barrosoa. Ona nasljeđuje Grupu povjerenika/ca za jednake mogućnosti koja je djelovala od 1996. Njezin je zadatak da upravlja politikom i osigura koherentnost akcija Komisije u području temeljnih prava, antidiskriminacije, jednakih mogućnosti i socijalnog uključivanja manjinskih grupa te jamči da ravnopravnost spolova bude uzimana u obzir u akcijama i politikama Komisije, u skladu s člankom 3§2 Sporazuma. Grupom predsjedava predsjednik Komisije. Ostali su članovi/ce povjerenik/ca za pravdu, slobodu i sigurnost; institucionalne odnose i komunikacijsku strategiju; administraciju, reviziju i protiv prijevara; za informacijsko društvo i medije; za obrazovanje, obuku, kulturu i višejezičnost; za proširenje Unije; za razvoj i humanitarnu pomoć; za vanjske poslove i politiku susjedstva; za zapošljavanje, socijalnu skrb i jednake mogućnosti. Sastaje se tri do četiri puta godišnje i drži izvanredni sastanak u čijem je žarištu pitanje ravnopravnosti spolova, koji se najčešće održava 8. ožujka, na Međunarodni dan žena. Izvanredni sastanak proširuje se sudjelovanjem vanjskih članova/ica, kao što su članovi/ce Europskog parlamenta, Ekonomskog i socijalnog odbora, Odbora regija, predsjedništva Europske unije i predstavnicu ženskih organizacija.
- **Meduservisna grupa za rodnu ravnopravnost** osnovana je 1996. U njoj su predstavnici/e svih službi Komisije odgovorni za rodnu ravnopravnost u svim glavnim upravama. Predsjeda joj (DG) povjerenik za zapošljavanje, socijalne odnose i jednake mogućnosti koji saziva redovite sastanke. Glavni je zadatak ovog tijela da razvija pristup uključivanja rodne ravnopravnosti u sve aktivnosti u politike i programe Europske komisije te da doprinosi i koordinira aktivnosti u sklopu godišnjeg radnog

programa za rodnu ravnopravnost koji pripremaju službe Komisije.

- **Savjetodavni odbor za jednake mogućnosti žena i muškaraca** stvoren je Odlukom Komisije 1981., koja je nadopunjena 1995. (Odluka Komisije od 19. srpnja 1995. kao nadopuna Odluci 82/42/EEC od 9. prosinca 1981.). Odbor pomaže Komisiji u formuliranju i provedbi aktivnosti Zajednice namijenjenih promicanju ravnopravnosti žena i muškaraca, potiče trajnu razmjenu relevantnog iskustva, politika i praksi među državama članicama i drugim zainteresiranim stranama. Članove/ice čini po jedan/na predstavnik/ca iz svake države članice iz ministarstava ili odjela vlada odgovornih za promicanje jednakih mogućnosti; jedan/na predstavnik/ca iz svake države članice iz nacionalnih odbora ili tijela čija je posebna odgovornost pitanje jednakih mogućnosti za žene i muškarce; pet predstavnika/ca organizacija poslodavaca na razini Zajednice; pet predstavnika/ca udruženja zaposlenika/ca na razini Zajednice. Dvije predstavnice Europskog ženskog lobija prisustvuju sastancima kao promatračice. Predstavnici/e međunarodnih i profesionalnih organizacija i drugih udruženja koji/e podnesu obrazložene zahtjeve Komisiji mogu dobiti status promatrača. Odbor se uglavnom sastaje dvaput godišnje.
- **Visoka skupina za uključivanje rodne ravnopravnosti u sve aktivnosti** neformalna je grupa osnovana 2001. kao plod obvezivanja Komisije u sklopu 5. okvirne strategije za rodnu ravnopravnost (COM(2000) 335 završna verzija) i uz političku podršku ministara/ica za ravnopravnost spolova Europske unije. U ovoj su skupini visoki/e predstavnici/e odgovorni za uključivanje rodne ravnopravnosti u sve aktivnosti na nacional-

noj razini. Predsjeda joj Komisija koja saziva dvaput godišnje redovite sastanke u uskoj suradnji s predsjedništvom. Među glavnim zadacima Skupine podrška je predsjedništvu u identifikiranju područja i tema kojima se ona trebaju ozbiljno baviti u vrijeme predsjedanja kako bi se promicala ravnopravnost spolova. Skupina je ujedno i glavni forum za planiranje strateškog podržavanja Pekinške platforme za djelovanje, uključujući izradu indikatora. Od 2003. Skupina pomaže Komisiji u pripremi Izvješća o ravnopravnosti žena i muškaraca koje se podnosi Vijeću Europe.

- **Visoka skupina za uključivanje rodne ravnopravnosti u sve aktivnosti strukturnih fondova** neformalna je grupa osnovana 2004. od strane visokih predstavnika/ca odgovornih za strukturne fondove na nacionalnoj razini država članica. Zemlje kandidatkinje imaju status promatrača. Predsjeda joj Komisija koja saziva sastanak barem jednom godišnje. Mandat ovoj skupini istječe u 2006., ali Komisija i države članice mogu odlučiti da nastavi s radom. Ova skupina djeluje kao mreža koja snabdijeva podacima o mogućnosti uključivanja rodne ravnopravnosti u sve aktivnosti čelnim osobama zaduženim za primjenu strukturnih fondova. Ona je ujedno i forum za razmjenu dobrih praksi i najboljih iskustava uključivanja rodne ravnopravnosti u sve aktivnosti strukturnih fondova na nacionalnoj razini. Ona može dati značajan doprinos raspravi o budućnosti strukturnih fondova.
- **Savjetodavni odbor za žene u ruralnim područjima** osnovan je 1998. U njemu su predstavnici/e socioekonomskih organizacija (poljoprivrednici/e, trgovina, potrošači, Europski ženski lobi i radnici). Komisija saziva sastanke jednom ili dvaput godišnje. Uloga je odbora da omogući razmjenu mišljenja i

savjeta između Europske komisije i europskih socioekonomskih sektora o razvojnoj politici ruralnih područja s posebnim naglaskom na rodni aspekt.

- Neformalna **Ekspertna skupina za ravnopravnost spolova razvojne suradnje** sastala se po prvi put 1999. godine. U njoj su stručnjaci/kinje za ravnopravnost spolova država članica, a predsjedatelj joj Komisija koja jednom godišnje saziva sastanke. Cilj joj je raspravljati o razvoju politike s obzirom na rod/spol i razvoj u kontekstu Europske unije te velikih međunarodnih događanja.
- **Helsinška grupa žena u znanosti** ustanovljena je 1999. U njoj su predstavnice svih država članica, Bugarske, Rumunjske, Islanda, Izraela, Norveške, Švicarske i Turske. Cilj je skupine da promiče sudjelovanje i ravnopravnost žena u znanosti na širokoj europskoj razini. Predstavlja značajan forum za dijalog o nacionalnim politikama. Prepoznajući važnost umrežavanja i međusobne podrške žena znanstvenica, grupa pomaže istražiti načine na koje se mogućnosti, vještine i stručnost žena mogu očuvati na najbolji mogući način. Razmjena i usporedba iskustava važan su dio rada. Helsinška grupa pomaže također Komisiji da stvori jasnu sliku situacije na terenu na nacionalnoj razini. Ona ima, posebno, izabrane nacionalne statističke korespondente koji pomažu Komisiji prikupiti i razvrstati prema spolu podatke i razviti rodno osjetljive indikatore.
- **Europska mreža za promicanje poduzetništva žena (WES)** (vidjeti: <http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/craft-women/wes.htm>) osnovana je 2000. U njoj su predstavnice nacionalnih vlada i institucija odgovornih za promicanje poduzetništva žena iz 27 zemalja Europske unije, Europskog

ekonomskog područja (EEA) i zemalja kandidatkinja. Komisija saziva dvaput godišnje sastanke na kojima se razmjenjuju informacije i iskustva dobre prakse u promicanju poduzetništva žena. Neke članice Mreže sudjelovale su u zajedničkim europskim projektima

- **Ekspertna skupina za trgovinu ljudima** ima savjetodavni status, a osnovana je 2003. U nju je imenovano 20 osoba, nezavisnih stručnjaka/inja. Komisija se savjetuje sa Skupinom u svakoj stvari koja se tiče trgovine ljudima. Skupina će sastavljati mišljenja i izvještaje Komisiji na zahtjev ili samoinicijativno, uzimajući ozbiljno u obzir preporuke navedene u Briselskoj deklaraciji.
- Neformalna **Mreža fokalnih točaka za rodnu ravnopravnost** sastavljena je od predstavnika/ca Glavne uprave za vanjske odnose i razvoj Komisije i predstavnika/ca delegacija Europske komisije.
- **Mreža fokalnih točaka za jednake mogućnosti** osnovana je 2004., a u njoj su predstavnice/i svih Glavnih uprava Komisije odgovornih za ljudske resurse. Njezin je zadatak osiguravanje primjerene primjene Četvrtog akcijskog programa jednakih mogućnosti za žene i muškarce u Europskoj komisiji. Zahvaljujući njoj, mora se poštivati rodna ravnopravnost u politici Komisije za ljudske resurse.

ANEKS 3.

Politika jednakih mogućnosti žena i muškaraca u Europskoj komisiji

Postignuća, izazovi i postojeće zapreke za uvođenje ravnopravnosti spolova u politiku upravljanja ljudskim resursima Europske komisije

— Od 1988. Komisija je uspostavila politiku jednakih mogućnosti za zaposlene žene i muškarce. Propisi o namještenicima/ama službenih predstavnika/ca Europskih zajednica (The Staff Regulations of Officials of the European Communities) od 1. svibnja 2004. zabranjuje diskriminaciju na osnovi spola, kao i drugih razloga, a posebno potiče mjere i akcije za promicanje jednakih mogućnosti za žene i muškarce (članak 1d). Ovaj zakonski okvir omogućava poduzimanje akcija za uključivanje rodne ravnopravnosti u različite oblike upravljanja ljudskim resursima.

Od 1995. Komisija je određivala godišnje ciljeve zapošljavanje i postavljanje žena na položaje A kategorije, namjeravajući dugoročno postići jednaku zastupljenost. U 2005. namjeravalo se postići da 20% žena bude na visokim upravljačkim pozicijama, 30% na srednjim, a 50% na administrativnim neupravljačkim radnim mjestima.

Usto je 28. travnja 2004. usvojen 4. akcijski program za jednake mogućnosti žena i muškaraca u Europskoj komisiji (SEC (2004) 447/5). U njemu se pokriva razdoblje od 2004.-2008. i predviđa, naročito, mjere kojima se namjerava postići ravnomjerniji omjer žena i muškaraca među zaposlenima, planira se kampanja osvještavanja i mjere boljeg usklađivanja profesionalnog i privatnog života. Provedba programa uglavnom je decentralizirana, ali je bila i predmetom praćenja te političkog vodstva od strane Glavne uprave za osoblje i administraciju.

Prvi izvještaj o provedbi, koji se odnosio na 2004. godinu, prihvatila je Komisija 23. studenog 2005. (SEC (2005) 1492/3). Između ostalog, pokazalo se da – unatoč jasnom napretku postignutom tijekom posljednjih deset godina – žene nastavljaju biti podzastupljene u kategoriji administratora (31,8%),

a pogotovo na srednjim upravljačkim mjestima (18,3%) i visokim položajima (12,8%). Postavljeni ciljevi nisu bili postignuti. Ipak, konkretne mjere iz 4. akcijskog programa počele su donositi plodove, kako će pokazati sljedeće izvješće, za 2005. godinu, koje će vjerojatno biti predstavljen u rujnu 2006.

Glavne inicijative politike i rokovi izvršenja za planirano razdoblje (2007.- 2010.)

- prihvaćanje godišnjih izvješća o provedbi 4. akcijskog programa i razrada indikatora za praćenje i procjenu u tom kontekstu (2005. do 2008.);
- vanjska evaluacija 4. akcijskog programa 2008. godine i sastavljanje preporuka za sljedeće razdoblje;
- prihvaćanje 5. akcijskog programa za razdoblje od 2009. do 2013.;
- prihvaćanje godišnjih ciljeva za zapošljavanje i imenovanje žena na upravljačke pozicije i druga radna mjesta na A/AD razini u Komisiji;
- nastavak i usavršavanje kampanja podizanja razine svijesti i treninga, posebno u sklopu obuke za upravljanje.